

N:o 58.

Ank. till Riksd Kansli den 8 Maj 1882, kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om att jemväl på åborätt till kronojord, som åt städerna donerats, måtte tillämpas stadgandena i Kongl. Kungörelsen den 23 December 1881 om öfverlåtelse af åborätt till under bruk skattelösta hemman.

(I. A.)

I en inom Riksdagens Andra Kammare väckt, till Stats-Utskottets förberedande handläggning remitterad motion (N:o 102) har *Herr C. A. Larsson* hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta och i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla att Kongl. Maj:ts den 23 December sistlidna år utfärdade kungörelse, angående öfverlåtelse af åborätt till under bruk skattelösta hemman, jemväl må vinna tillämpning på åborätt till sådan kronojord, som blifvit åt rikets städer donerad; och att förty borde stadgas:

att länsstyrelserna vid anmälan om gjord öfverlåtelse af åborätt till stadsjord skulle i den kungörelse, som det åläge länsstyrelserna härom utfärda, tillika förelägga den eller dem, som ansåge sig hafva bättre rätt till besittning af den ifrågavarande jorden, att inom natt och år efter kungörelsens uppläsande till vederbörlig domstol instämma åboen, som gjort öfverlåtelsen, och sin talan derefter fullfölja, vid påföljd att öfverlåtelsen, utan afseende på senare instämd talan, blefve bestående.

Enligt § 21 i Kongl. resolutionen på städernas besvär den 13 Juli 1719 skulle allt hvad förre konungar till städerna vid deras för-

sta foundation och sedermera donerat och förlänt af åkrar, jord, tomter, qvarnar inom stadens gebiet etc. efter privilegiernas och donationsbrefvens innehåll till de derutinnan anslagne usus förblifva och icke till någon utan högsta nöden förpantas, då det först borde borgerskapet hembjudas och, der borgerskapet ej gitte, då af stadens medel inlösas, men aldrig everldeligen abalieneras hvarken till borgare eller främmande, utan egde städerna i gemen alltid makt samma egor till sig att inlösa, dock att de, som sig dem lagligen förskaffat, skulle fullkomligen förnöjas för all nödig och nyttig förbättring. I § 18 af Kongl. instruktionen för Landshöfdingarne den 4 November 1734 föreskrefs, att landshöfdingen skulle hindra och förekomma, att det, som framfarne konungar och städernes fundatorer eller andra hade till borgerskapets allmänna bruk och nytta gifvit och förordnat, rycktes derifrån och emot privilegier och resolutioner droges under några särskilde personer, dem till egen nytta och de öfrige till förfång. Detta gälde isynnerhet åker- och ängslotter samt betesmark och annan stadens allmänna tarf och fördel, hvilka på somliga orter spordes hafva blifvit försålde och kommit i andra ståndspersoners händer än deras, som borgare tunga och last droge, eller ock blifvit olika fördelade borgerskapet emellan, så att en del hade fått för mycket och en del för litet eller ock alls intet, hvilket stred emot öfverhetens goda uppsåt, som staden i gemen med sådan gåfva och förmån benådat. För den skull borde slika oordning och olikhet af landshöfdingen och magistraten ändras och rättas, när en eller annan af borgerskapet med skäl och sanning derom väckte talan eller landshöfdingen eljest fick kunskap derom. Dessa föreskrifter upprepades i Kongl. brefvet den 25 September 1745, hvari tillika stadgades, att sjelfva gåfvobrefvet, hvarigenom sådan jord blifvit till staden gifven, hvilket ock utvisade ändamålet och vilkoren vid sådan gåfva, vare sig den var lemnad af framfarna konungar eller någon annan, skulle i allt vara en noga regel och rättesnöre, huru och på hvad sätt samma gåfva var att anse, samt att om någon jord eller egendom blifvit staden gifven att derunder nyttjas och brukas, utan föreskrift om att visse personer eller någon viss stat dermed borde understödjas, så komme en sådan till stadens allmänna nytta skänkt jord att aktas och anses på sätt i förenämnde § af Landshöfdinginstruktionen förordnades. Ytterligare stadgas härom i § 4 af Kongl. Maj:ts försäkran till städerna den 23 Februari 1789, att de städerna donerade, förlänte och under namn af stadsjord begripne egor skulle orubbade vid städerna bibehållas och förblifva samt icke förändra sin natur i hvars hand de komma kunde.

Af ofvan åberopade författningar framgår, att den af staten till

städerna donerade jord allt efter donationsbrevfvens innehåll kunde antingen utarrenderas för stadens räkning eller användas till aflöning åt dess embets- och tjänstemän eller ock fördelas mellan borgerskapet och andre, som voro underkastade borgerlig tunga. Den, som genom fördelning kom i besittning af ett jordområde, erhöll dock icke dertill egande rätt eller ens obegränsad besittningsrätt. Denna sistnämnda kunde och borde nemligen upphöra dels vid dödsfall och vid afflytning från staden, då jorden återföll under stadens disposition, dels ock då ny fördelning af jorden kom i fråga. Besittningsrätten till donerad stadsjord är således icke lika tryggad som åborätten till de under bruk skatteköpta hemman, i afseende hvarå redan genom Kongl. brefvet den 16 Augusti 1731 stadgades, att åbon skulle sitta odrifven, så länge han fullgjorde sina skyldigheter. Hvad de under bruk skatteköpta hemman angår, har staten försålt eganderätten till bruksegaren och afstått dispositionsrätten för all framtid till åbon. Om dessa ingå aftal med hvarandra om öfverlåtelse vare sig af egande- eller åborätten, beröres icke en tredje persons rätt deraf. Så är deremot icke förhållandet med den under besittningsrätt upplåtna stadsjorden, i afseende hvarå staten har att tillse, att vilkoren i donationsbrefvet varda uppfyllda, och staden har att bevaka den rätt, honom tillkommer. I alla händelser synes någon försäljning af sådan jord icke böra medgifvas, förr än utredning i hvarje särskildt fall vunnits om vilkoren för donationen med hvad mera, som till ärendets belysning erfordras.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet hemställa,

att Herr C. A. Larssons ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 Maj 1882.

På Stats-Utskottets vägnar:

EMIL KEY.

Reservation:

af Herr *Carl Anders Larsson*.